

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԷՄԻԼԻՅԱ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆՏ ՔԱՂԱ-
ՔԱՅԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 231.1. ՆՈԴՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ
(ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ 233 ՆՈԴՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍ)՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 մայիսի 2008թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Վ. Նովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի (զեկուցող),
Ֆ. Թոխյանի, Զ. Ղուկասյանի, Ն. Նազարյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող՝ քաղ. Է. Մելիքյանի և նրա ներկայացուցիչ Ն. Նարությունյանի,

գործով որպես պապասխանող ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտո-
նական ներկայացուցիչ՝ ԱԺ աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության
վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն ՆՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ
կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Էմիլիյա
Մելիքյանի դիմումի հիման վրա՝ ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի
231.1. հոդվածի 4-րդ մասի (նոր խմբագրությամբ 233 հոդվածի 4-րդ մաս)՝
Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության
հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղ. Է. Մելիքյանի՝ 28.12.2007թ. դիմումն է սահմա-
նադրական դատարան:

Լսելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, կողմերի բացատրությունները, հետագորելով ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է Նայասրանի Նանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի հունիսի 17-ին, Նանրապետության Նախագահի կողմից այն ստորագրվել է 1998թ. օգոստոսի 7-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999թ. հունվարի 1-ից:

Սկզբնապես դիմողի կողմից վիճարկվել է ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 228.1. հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասության, 231.1. հոդվածի 3-րդ եւ 4-րդ մասերի դրույթների սահմանադրականությունը: Սահմանադրական դատարանի կողմից դիմումը քննության է ընդունվել ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 4-րդ մասի առնչությամբ:

Օրենսգրքի 231.1. հոդվածը վերնագրված է «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը», որի 4-րդ մասը սահմանում է.

«4. Առանց ժամկետի սահմանման վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման կայացման դեպքում բողոք բերող անձը չի կարող կրկին վճռաբեկ բողոք ներկայացնել»:

ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածը դիմողի նկատմամբ կիրառվել է «Նայասրանի Նանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՕ-98-Ն՝ ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից 21.02.2007թ. ընդունված, 15.03.2007թ. ՏՏ Նախագահի կողմից ստորագրված, 07.04.2007թ. ուժի մեջ մտած ՏՏ օրենքի խմբագրությամբ: ՏՏ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի ՍԴՈ-690 որոշմամբ լուծել է ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի՝ մինչեւ նշված օրենքի ընդունումը գործող խմբագրությամբ փոփոխության սահմանադրականության հարցը. նշված փոփոխությունը բաղկացած է եղել միայն 3 մասից եւ չի ներառել վիճարկվող դրույթը: Վերջինս ավելացվել է վերոհիշյալ օրենքով: Ներազայում «Նայասրանի Նանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՕ-277-Ն ՏՏ օրենքով՝ ընդունված ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին, որը ՏՏ Նախագահի կողմից ստորագրվել է 2007թ. դեկտեմբերի 20-ին, ուժի մեջ է մտել 01.01.2008թ., ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը

վերադարձնելը» վերաառությանը 231.1. հոդվածը վերաձեռակերպվել է որպես գործող ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233 հոդված:

2. Նամաձայն վերջնական դատական ակտի՝ ՆՏ կառավարության 10.06.2004թ. նիստում ընդունվել է ՆՏ պետական գույքը մասնավորեցնելու մասին որոշում, որով նախատեսվել է «Պարեն» ՓԱՆ ՊՓԲԸ-ի բաժնետոմսերը մասնավորեցնել մրցույթով: Ներագայում, առանց կառավարության կողմից կրկին քննարկման, փոխվել է գույքի մասնավորեցման ձևը՝ վերածվելով ուղղակի վաճառքի:

Դիմողը, իր մի շարք աշխատակիցների հետ, դիմում է ներկայացրել Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին արյանի դատարան՝ պահանջելով անվավեր ճանաչել կառավարության նշված որոշումը: Դատարանի 25.01.2005թ. վճռով դիմումը մերժվել է: ՆՏ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարանի 2005 թվականի հունիսի 28-ի վճռով եւս դիմումը մերժվել է: Դիմողը դիմել է ՆՏ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ քննչական գործերով պալատ, որն իր 20.09.2005թ. որոշմամբ բեկանել է ՆՏ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարանի վճիռը՝ ՆՏ կառավարության որոշումն անվավեր ճանաչելու պահանջը մերժելու մասով, եւ գործի վարույթը կարճել է՝ վճռի մնացած մասը թողնելով անփոփոխ:

Նաշվի առնելով ՆՏ սահմանադրական դատարանի 16.11.2006թ. ՍԴՈ-665 որոշումը, դիմողը դիմում է ներկայացրել ՆՏ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան՝ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման մասին, որն էլ իր՝ 23.03.2007թ. վճռով դիմումը թողել է առանց բավարարման: Դիմողը կրկին դիմել է ՆՏ վճռաբեկ դատարան, որն իր՝ 28.06.2007թ. որոշմամբ վճռաբեկ բողոքը վերադարձրել է, գրնելով, որ գործը վարույթ ընդունելու հիմքերը բացակայում են:

3. Դիմողը 28.12.2007թ. դիմել է ՆՏ սահմանադրական դատարան՝ գրնելով, որ ՆՏ քաղ. դատ. օր.-ի 231.1. հոդվածի 4-րդ մասի դրույթները՝ ՆՏ վճռաբեկ դատարանի իրավակիրառական պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությամբ, հակասում են ՆՏ Սահմանադրության 3, 6 (1-ին, 2-րդ եւ 5-րդ մասեր), 18 (1-ին մաս) եւ 19 (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին, եւ դրանք անհրաժեշտ է անվավեր ճանաչել:

Դիմողը մասնավորապես մատնանշում է, որ Նայաստանի Նանրապետությունը, իրեն հռչակելով որպես իրավական պետություն, Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածներով հստակ նախատեսում է երաշխավորում է յուրաքանչյուր անձի՝ իր խախտված իրավունքները դատական կարգով պաշտպանելու իրավունքը՝ օրենքով սահմանված կարգով ու ծավալով:

Ըստ դիմողի՝ վիճարկվող դրույթում թերությունները վերացնելու եւ վճաբեկ բողոքը կրկին ներկայացնելու համար վճաբեկ դափարանի կողմից ժամկետների սահմանումը պետք է հետապնդի դափական պաշտպանության իրավունքի իրականացման ապահովման, այլ ոչ թե այդ իրավունքի սահմանափակման նպատակ: Ժամկետ չսահմանելը չի կարող բացառել օրենքով իսկ սահմանված ժամկետում թերությունները վերացնելու եւ վճաբեկ բողոքը կրկին ներկայացնելու իրավունքը (առնվազն մեկ անգամ՝ բարեխղճորեն օգտվելով դափավարական իրավունքներից): Վճաբեկ դափարանը չի կարող իրագործել թերությունները վերացնելու եւ վճաբեկ բողոքը կրկին ներկայացնելու համար ժամկետ սահմանելու կամ չսահմանելու իրավունքը՝ առանց պարճառաբանություններ նշելու:

Դիմողի պնդմամբ՝ վիճարկվող դրույթի եւ ՏՏ Սահմանադրության նշված հոդվածների միջեւ հակասությունը կայանում է նրանում, որ վիճարկվող դրույթը պարունակում է վճաբեկ բողոք ներկայացնելու համար օրենքով նախատեսված սովորական ժամկետներում ընդհանուր կարգով վճաբեկ բողոք ներկայացնելու սահմանափակում:

4. Առարկելով դիմողի պնդումների դեմ՝ պարասխանող կողմը գտնում է, որ վեճի առարկա նորմը համապարասխանում է ՏՏ Սահմանադրությանը:

Պարասխանողի կարծիքով, վճաբեկ բողոքը քննության ընդունելուն վերաբերող դափավարական կանոնները նպատակ են հետապնդում ապահովել ՏՏ Սահմանադրությամբ ամրագրված՝ վճաբեկ դափարանի գործունեության նպատակի՝ օրենքի միատեսակ կիրառությունը: Նաշվի առնելով, որ վճաբեկ բողոքը քննության ընդունելու կամ չընդունելու որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ անձի սահմանադրական իրավունքների իրականացման համար, եւ այն, որ վճաբեկ բողոքը քննության չընդունելու մասին որոշումը վերջնական դափական ակտ է, օրենսդիրը ՏՏ դափական օրենսգրքի 53 հոդվածի 1-ին մասում սահմանել է բողոքը քննության ընդունելու կամ չընդունելու համար հատուկ ընթացակարգ, ինչը պայմանավորված է անձի իրավունքների դափական պաշտպանության երաշխավորման անհրաժեշտությամբ, եւ իրենից ներկայացնում է բողոքարկողի համար լրացուցիչ դափավարական երաշխիք:

Ըստ պարասխանողի՝ ՏՏ վճաբեկ դափարանին, իր գործառնական կարգավիճակին համապարասխան, օրենքով վերապահվել են ինչպես պարտադիր, այնպես էլ հայեցողական լիազորություններ՝ պայմանավորված ՏՏ Սահմանադրության 5 հոդվածի երկրորդ մասում ամրագրված հիմնադրույթի իրացման անհրաժեշտությամբ:

Տվյալ դեպքում ՆՏ վճռաբեկ դատարանին, ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն, վերապահվել է հայեցողական լիազորություն:

Պատասխանողը գտնում է, որ այս մոտեցումները բխում են նաև ՆՏ Սահմանադրության 92 հոդվածի դրույթներից, եւ հենց այդ մոտեցումներից ելնելով է, որ օրենսդիրը ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում կատարել է համապատասխան փոփոխություններ: Վիճարկվող նորմերը որոշակի են ու հստակ, բխում են դատական համակարգի բարեփոխումների հայեցակարգային մոտեցումներից, համարժեք են արդարադատական համակարգի եվրոպական զարգացումներին:

Միաժամանակ, պատասխանողը՝ անդրադառնալով դատական համակարգի զարգացման բնագավառում Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի հանձնարարականներին, արել է այն հիմնական հեղուկությունը, որ փարբեր մոտեցումներ են ցուցաբերվում դատական փարբեր ապրանքների իրավասությունների սահմանման ու դրանց իրականացման կարգերի նկատմամբ, ընդ որում, երրորդ ապրանքի դատարան բողոքներ պետք է բերվեն առաջին հերթին այնպիսի գործերով, որոնք կարող են նպաստել իրավունքի զարգացմանը կամ կարող են նպաստել օրենքի միանման մեկնաբանմանը: Այդ շրջանակը կարող է նաև նեղացվել այն գործերի վերաբերյալ բողոքներով, որոնք առնչվում են իրավունքի այնպիսի հարցերի, որպիսիք ողջ հասարակության համար կարեւորություն չեն ներկայացնում:

5. Դիմողի փաստարկները հիմնականում առնչվում են ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված՝ վճռաբեկ բողոքի թերությունները վերացնելու համար վճռաբեկ դատարանի կողմից ժամկետ սահմանելու հայեցողական լիազորության վերաբերյալ դրույթին, որի սահմանադրականության հարցն արդեն իսկ քննության առարկա է դարձել ՆՏ սահմանադրական դատարանում:

Սահմանադրական դատարանը իր՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի ՍԴՈ-690 որոշմամբ առանձնակիորեն կարեւորել է այն իրավական երաշխիքներն օրենսդրորեն ամրագրելու անհրաժեշտությունը, որոնք կոչված են ապահովելու վճռաբեկ դատարանի կողմից՝ նշված հայեցողական լիազորության իրավաչափ եւ ոչ կամայական իրականացումը: Մասնավորապես, սահմանադրական դատարանն իր որոշման 11-րդ կետում շեշտել է, որ ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 3-րդ կետում կիրառված «թերություններ» արտահայտության հստակ ըմբռնելի բովանդակությունը սահմանելը, բողոքաբարու անձանց կողմից վճռաբեկ բողոքն օրենսգրքի

230 հողվածի պահանջներին ըստ ձեռի համապատասխանեցնելու պայմանները, կարգը եւ ժամկետը օրենսդրորեն հստակեցնելը կմեծացնի վարահողությունն արդարադարձության նկատմամբ, մարդկանց հնարավորություն կտա վճարել վարույթում առավել երաշխավորված ու արդյունավետ իրացնել դարական պաշտպանության իրենց սահմանադրական իրավունքը:

Սահմանադրական դարարանն իր նշված որոշման եզրակափակիչ մասի 3-րդ կետում ամրագրել է. «Նայաստանի Նանրապետության քաղաքացիական դարավարության օրենսգրքի 231.1. հողվածի 2-րդ կետը (2006թ. հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ) ... վճարել բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման **պարճառարանման պարտադիր պայման չնախատեսելու**, հետեւաբար, նաեւ՝ արդարադարձության արդյունավետության, բավարար մարջելիության իրավական երաշխիքներ չապահովելու առումով, ճանաչել Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 3, 6 (1-ին եւ 2-րդ մասեր), 18 (1-ին մաս) եւ 19 (1-ին մաս) հողվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր»: Այսինքն՝ վճարել դարարանի կողմից՝ նշված հայեցողական լիազորության իրավաչափ եւ ոչ կամայական իրականացումն ապահովող կարելոր իրավական երաշխիք պետք է հանդիսանար նաեւ վճարել բողոքը վերադարձնելու մասին վճարել դարարանի որոշման պարճառարանման պարտադիր պայմանն օրենքով հստակ սահմանելը:

Սահմանադրական դարարանն արճանագրում է, որ սահմանադրական դարարանի նշված որոշման ընդունումից ի վեր ՆՆ քաղաքացիական դարավարության օրենսդրության մեջ կարարված փոփոխությունների եւ լրացումների արդյունքում վերոհիշյալ իրավական երաշխիքները լիարժեքորեն չեն ապահովվել:

Այսպես՝ «ՆՆ քաղաքացիական դարավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կարարելու մասին» 2007թ. նոյեմբերի 28-ի օրենքի 75 հողվածի համաճայն՝ «Վճարել բողոքը վերադարձնելը» վերտառությամբ 233 հողվածի 2-րդ մասը շարադրվել է հետեւյալ խմբագրությամբ. «Վճարել բողոքը վերադարձնելու մասին վճարել դարարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալարը կայացնում է որոշում գործը վճարանում ստանալու պահից 10 օրվա ընթացքում: Վճարել բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պետք է լինի պարճառարանված, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 234 հողվածի 1 կետի 1-ին ենթակետի բացակայության հիմնավորմամբ վճարել բողոքը վերադարձնելու դեպքերի»: Նույնաբովանդակ դրույթ է ըստ էության ամրագրված նաեւ ՆՆ դարական օրենսգրքի 50 հողվածի 4-րդ մասում. վերջինս եւս վճարել բողոքը վերադարձնելու մասին վճարել դարարանի որոշման պարճառարանման պահանջը չի տարածում

այն որոշումների վրա, որոնցում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու հիմքն այն է, որ բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը չի կարող էական նշանակություն ունենալ օրենքի միապետակ կիրառության համար:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը՝ նման բացառություն սահմանելով, լիարժեքորեն չի ապահովել սահմանադրական դատարանի վերոհիշյալ որոշման կատարումը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ օրենսդիրը դեռևս չի սահմանել նաև ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 3-րդ մասում (գործող օրենսգրքի 233 հոդվածի 3-րդ մաս) կիրառված «թերություններ» արտահայտության հստակ ըմբռնելի բովանդակությունը:

Վճռաբեկ բողոքի թերությունները վերացնելու համար վճռաբեկ դատարանի կողմից ժամկետ սահմանելու հայեցողական լիազորության իրավաչափ է ոչ կամայական իրականացման ապահովմանը միջնորդող անհրաժեշտ իրավական երաշխիքներն օրենսդրորեն ոչ լիարժեքորեն ամրագրելու պայմաններում «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ էլ լրացումներ կատարելու մասին» 21.02.2007թ. ՏՕ-98-Ն օրենքով ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածը (07.07.2006թ. խմբագրությամբ) լրացվել է վիճարկվող դրույթով:

Փաստորեն, մի կողմից՝ չեն սպեղծվել վերոհիշյալ հայեցողական լիազորության իրավաչափ իրականացումն ապահովող իրավական երաշխիքներ, մյուս կողմից՝ վիճարկվող դրույթով բացառվել է կրկին վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու հնարավորությունն այն դեպքում, երբ վճռաբեկ դատարանը չի սահմանում բողոքի թերությունները շրկելու համար ժամկետ: Այսինքն՝ բացակայում են ինչպես հայեցողական լիազորության կամայական իրականացումը կանխելու երաշխիքները, այնպես էլ այդ հայեցողական լիազորության ոչ իրավաչափ իրականացումը հաղթահարելու միջոցը:

6. ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով, ՏՏ վարչական դատավարության օրենսգրքով, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքով համապատասխանաբար հայցադիմումը, դիմումը, վերաքննիչ բողոքը, անհատական դիմումը վերադարձնելու հետ կապված հարաբերությունների իրավակարգավորման ուսումնասիրությունը վկայում է, որ համաձայն այդ իրավակարգավորման հիմքում ընկած փրամաբանության՝ հայցադիմումի, դիմումի, վերաքննիչ բողոքի, անհատական դիմումի թերությունները չեն կարող խոչընդոտել

դրանց քննության ընդունման հարցի դրական լուծմանը եւ կանխել դափարան դիմելու իրավունքի արդյունավետ իրացման հնարավորությունը: Նշված փրամաքանությունն էլ իր հերթին բխում է դափարանի մաքչելիությունն ապահովելու անհրաժեշտությունից:

Այսպես, ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 92 հոդվածի համաձայն՝ դատավորը վերադարձնում է հայցադիմումը, եթե դրանում առկա են այդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պահանջների խախտումներ: Տայցադիմումում թույլ փրված խախտումները, նույնն է, թե թերությունները վերացվելու եւ եռօրյա ժամկետում դափարան կրկին ներկայացվելու դեպքում հայցադիմումն ընդունված է համարվում սկզբնական ներկայացնելու օրը: Ընդ որում, հայցադիմումը վերադարձնելու մասին առաջին արյանի դափարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դափարան:

Նույն օրենսգրքի 213 հոդվածի համաձայն՝ վերաքննիչ դափարանը գործն սրանալուց հետո եռօրյա ժամկետում կայացնում է որոշում վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին, եթե բողոքում թույլ են փրվել նույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված պահանջների խախտումներ: Տամապարասիսան խախտումները վերացվելու եւ որոշումն սրանալուց հետո՝ երկշաքաթյա ժամկետում, կրկին ներկայացվելու դեպքում բողոքը համարվում է դափարանում ընդունված: Այս դեպքում եւս, վերադարձնելու որոշումը ենթակա է բողոքարկման. այն բողոքարկվում է վճռաքելության կարգով:

Տամաձայն ՏՏ վարչական դատավարության օրենսգրքի 78 հոդվածի՝ վարչական դափարանը հայցադիմումը վերադարձնելու մասին կայացնում է որոշում: Վարչական դափարանը հայցադիմումը վերադարձնում է պարշաճ հիմնավորմամբ՝ նշելով բոլոր առերեսույթ թերությունները: Տայցադիմումում թույլ փրված խախտումները վերացվելու եւ որոշումն սրանալուց հետո՝ 15-օրյա ժամկետում, դափարան կրկին ներկայացվելու դեպքում հայցադիմումը դափարանում ընդունված է համարվում սկզբնական ներկայացվելու օրը: Տարկ է նկատել, որ այս հոդվածում հայցադիմումի «թերություններ» եւ «խախտումներ» հասկացությունները նույնացված են:

«Սահմանադրական դափարանի մասին» ՏՏ օրենքի 29 հոդվածի համաձայն՝ դիմողը դիմումը վերադարձնելը կարող է եռօրյա ժամկետում բողոքարկել սահմանադրական դափարանի նախագահին, որն այդ հարցով ոչ ուշ, քան բողոքը ներկայացվելուց մեկ օր հետո ընդունում է վերջնական որոշում:

Վերոհիշյալ իրավակարգավորումը վկայում է, որ սրեղծված են այնպիսի իրավական երաշխիքներ, որոնք գործնականում կրացառեն թերությունների կամ

օրենքի համապատասխան պահանջների խախտումների պարճառաբանությամբ հայցադիմումի, դիմումի, վերաքննիչ բողոքի կամ անհատական դիմումի քննության ընդունման հարցի դրական լուծումը: Նախեւառաջ, անձը դատարանի մատնանշած թերությունները շտկելուց հետո ըստ էության ազատ է շտկված փաստաթուղթը կրկին ներկայացնելու հարցում. կրկին ներկայացնելու հնարավորությունը կախվածության մեջ չէ իրավասու դատարանի հայեցողությունից, եւ, երկրորդ` անձն ունի արդյունավետ պաշտպանության միջոց ընդդեմ հայցադիմումը, դիմումը, վերաքննիչ բողոքը կամ անհատական դիմումը վերադարձնելու մասին իրավասու դատարանի որոշման. օրենսդրությունն ամրագրում է նման որոշումը բողոքարկելու հնարավորություն:

Մինչդեռ վճարել բողոքի պարագայում` վճարել բողոքի թերությունները շտկելու հնարավորության օգտագործումը կախվածության մեջ է դրված վճարել դատարանի հայեցողությունից, եւ այդ հայեցողության կամայական դրսեւորման դեմ բացակայում է արդյունավետ պաշտպանության որեւէ միջոց: Նման պայմաններում, ի խախտումն վերոհիշյալ իրավակարգավորման հիմքում ընկած փրամաբանության, վիճարկվող դրույթի կիրառումը թույլ է տալիս այնպիսի վիճակի առաջացման հնարավորություն, երբ բողոքի թերությունները կարող են խոչընդոտել անձին իրացնելու դատական ակտը բողոքարկելու իր իրավունքը եւ, հետեւաբար` նաեւ դատարանի մարչելիության իրավունքը:

7. Իրավակիրառական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ վճարել դատարանի կողմից իր` խնդրո առարկա հայեցողական լիազորության իրականացումն առանձին դեպքերում կրում է ոչ իրավաչափ եւ կամայական բնույթ: Մասնավորապես, վճարել դատարանի 28 հունիսի 2007թ. որոշման մեջ որպես վճարել բողոքի թերություն մատնանշվել է այն հանգամանքը, որ նշված չէ. «...թե վճարել դատարանի կողմից սույն գործով կայացվելիք դատական ակտն որ օրենքի միատեսակ կիրառության համար կարող է էական նշանակություն ունենալ»: Վճարել դատարանն իր այս որոշմամբ թերությունները շտկելու համար ժամկետ չի սահմանել: Մինչդեռ մեկ այլ` 15 նոյեմբերի 2007թ. որոշմամբ վճարել դատարանը, վերադարձնելով վճարել բողոքը, նշել է. «Վճարել դատարանը գտնում է, որ բողոքում նշված ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված վճարել բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերը բացակայում են, քանի որ բողոք բերած անձի հիմնավորումները, թե որ օրենքների միատեսակ կիրառության համար վճարել դատարանի կողմից սույն գործով կայացվելիք դատական ակտը կարող է էական նշանակություն ունենալ, թերի են,

այսինքն՝ սույն վճռաբեկ բողոքի սահմաններում վճռաբեկ դատարանի կողմից սույն գործով կայացվելիք դատական ակտը օրենքի միատեսակ կիրառության համար էական նշանակություն չի կարող ունենալ»: Չնայած նրան, որ այս դեպքում եւս թերությունն ըստ էության նույնաբնույթ է, այս որոշմամբ վճռաբեկ դատարանն անհրաժեշտ է համարել սահմանել ժամկետ թերությունը շարկելու համար: Վճռաբեկ դատարանն իր մեկ այլ՝ 2007թ. փետրվարի 22-ի որոշմամբ սույն գործով դիմողի վճռաբեկ բողոքը վերադարձրել է՝ թերությունը վերացնելու համար ժամկետ չսահմանելով, այն պարճառաբանությամբ, որ բողոքապուն բողոքին չի կցել բողոքի պարճենը գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու մասին ապացույցները: Այսինքն՝ նման ձեռական բնույթի թերությունը հիմք է հանդիսացել անձի՝ վճռաբեկ դատարանի կողմից իր գործի քննության հնարավորությունը բացառելու համար:

Իրավակիրառական պրակտիկայի նման դրսեւորումների պայմաններում, հաշվի առնելով, որ ի կատարումն սահմանադրական դատարանի ՄԴՌ-690 որոշման՝ չեն ստեղծվել վճռաբեկ դատարանի խնդրո առարկա հայեցողական լիազորության իրավաչափ եւ ոչ կամայական իրականացումն ապահովող օրենսդրական լիարժեք երաշխիքներ, ինչպես նաեւ նկարի ունենալով, որ բացակայում է որեւէ արդյունավետ պաշտպանության միջոց ընդդեմ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշման, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթն իրավական արգելք է հանդիսանում վճռաբեկ դատարանի միջոցով իրավունքների դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի իրացման համար:

8. ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 231.1. հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրված նորմը հանդիսանում է մասնավոր նորմ նույն օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված այն ընդհանուր նորմի առնչությամբ, որի համաձայն՝ նույն անձը նույն դատական ակտի դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է բերել միայն մեկ անգամ: Վիճարկվող նորմի եւ 224 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված նորմի նման առնչության պայմաններում, իրավական դաշտում վիճարկվող դրույթի բացակայության դեպքում եւս, հնարավոր կլինի 224 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված ընդհանուր նորմի ուժով անձին արգելել կրկին ներկայացնել շարկված վճռաբեկ բողոքը, եթե վճռաբեկ դատարանը թերությունները շարկելու համար ժամկետ չի սահմանել: Այսինքն՝ մասնավոր նորմի վերացման դեպքում կգործի ընդհանուր նորմը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում բողոք ներկայացրած անձի համար առաջացնելով միեւնույն բացասական իրավական հետեւանքները, ինչ վիճարկվող

դրույթը: Նաշվի առնելով նշված դրույթների նման համակարգային փոխկապակցվածությունը՝ սահմանադրական դատարանը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 68 հոդվածի 9-րդ մասին համապատասխան, հարկ է համարում անդրադառնալ նաև ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասի սահմանադրականության հարցին:

9. Միջազգային իրավունքում հայտնի սկզբունքը՝ «Դատարանը կրկին չի որոշի արդեն որոշված գործը» (*res judicata*), ամրագրված է ինչպես միջազգային դատական մարմինների հիմնադիր փաստաթղթերում, այնպես էլ մի շարք պետությունների՝ քրեական եւ քաղաքացիական արդարադատության վերաբերյալ օրենսդրության մեջ: Այս սկզբունքը ենթադրում է, որ դատական գործով ընդունված վերջնական որոշումը որպես իրավական որոշակիության արդյունք ենթակա է հարգանքի: Նշված սկզբունքն իր ամբողջական եւ փրամաբանական դրսևորումն է գրել ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 407 հոդվածի 4-րդ մասում, որի համաձայն՝ բողոքը թողնվում է առանց քննության այն դեպքում, երբ վճռաբեկ դատարանն այդ բողոքում **նշված հիմքով նույն գործով** արդեն իսկ որոշում է կայացրել: Սահմանադրական դատարանն իր 2007թ. հուլիսի 20-ի ՄԴՈ-709 որոշման մեջ նշված դրույթը գնահատել է որպես իրավագոր պահանջ, «... քանզի բողոքն առանց քննության թողնելու նման հիմքի նախատեսումը կոչված է բացառելու կրկին անդրադառնալ այնպիսի հարցերի քննությանը, որոնց կապակցությամբ արդեն իսկ վճռաբեկ դատարանն արտահայտել է իր իրավական դիրքորոշումը, երբ ի հայտ չեն եկել նոր հանգամանքներ»: Սահմանադրական դատարանն արձանագրել է նաև, որ նշված դրույթում օգտագործվող՝ «բողոքում նշված հիմքով» եւ «նույն գործով» ձեւակերպումները ենթադրում են, որ նույնաբնույթ է համարվում կրկին ներկայացված այն բողոքը, որում նույն դիմողը միեւնույն առարկայի վերաբերյալ նույն պարճառաբանություններով ներկայացված բողոքի հիման վրա ձգտում է հասնել նպաստավոր որոշման:

Միջազգային իրավունքում հայտնի վերոհիշյալ սկզբունքը, սակայն, աղավաղված եւ այդ սկզբունքի նպատակին ոչ համահունչ դրսևորում է ստացել ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասում: Այդ մասում ամրագրված դրույթն իր ձեւակերպումներով միտված է ոչ թե նրան, որպեսզի բացառվի այնպիսի հարցերի քննությանը կրկին անդրադառնալը, որոնց կապակցությամբ արդեն իսկ վճռաբեկ դատարանն արտահայտել է իր իրավական դիրքորոշումը, այլ խոչընդոտում է անձի՝ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքի լիարժեք եւ արդյունավետ իրացմանը:

Այսպես, ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 226 հոդվածը սահմանում է վճռաբեկ բողոք բերելու երկու հիմք, դրանք են՝ նյութական կամ դատավարական իրավունքի այնպիսի խախտումները, որոնք կարող էին ազդել գործի ելքի վրա: Այն դեպքում, երբ նշված հիմքերից մեկով ներկայացված վճռաբեկ բողոքը չի ընդունվում քննության կամ մերժվում է, օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված դրույթը թույլ չի փախի անձին նույն դատական ակտի դեմ վճռաբեկ բողոք ներկայացնել նաև մյուս հիմքով:

Նշված դրույթը ոչ միայն խոչընդոտում է անձին լիարժեք կերպով իրացնելու օրենքով նախատեսված հիմքերով վճռաբեկ բողոք բերելու իր իրավունքը, այլ նաև բացառում է վիճարկվող դատական ակտի օրինականության եւ հիմնավորվածության ստուգումը վճռաբեկության կարգով լրիվ ծավալով իրականացնելու հնարավորությունը, քանզի օրենսգրքի 239 հոդվածի ուժով վճռաբեկ դատարանը գործով կայացված դատական ակտը վերանայում է միայն վճռաբեկ բողոքի հիմքերով եւ հիմնավորումներով:

Բացի դրանից, վիճարկվող դրույթը վերացնելու դեպքում օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված դրույթը կշարունակի իրավական խոչընդոտ հանդիսանալ վճռաբեկ բողոքի թերությունները շրկելու եւ վճռաբեկ բողոք բերելու համար օրենքով սահմանված ժամկետում կրկին ներկայացնելու համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից, նկատի ունենալով Նայասպանի Նանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 2007 թվականի փետրվարի 21-ին եւ նոյեմբերի 28-ին ընդունված օրենքներով ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի մի շարք հոդվածների փոփոխություններն ու լրացումները եւ հաշվի առնելով, որ վեճի առարկա 231.1. հոդվածի 4-րդ մասը բովանդակային փոփոխության չի ենթարկվել, այլ վերաձեւակերպվել է որպես 233 հոդվածի 4-րդ մաս, ղեկավարվելով Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասպանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Նայասպանի Նանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 4-րդ մասը (նոր խմբագրությամբ 233 հոդվածի 4-րդ մասը)՝ առանց ժամկետի սահմանման վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու դեպքում կրկին բողոք ներկայացնելու իրավունքի սահմանափակման առումով ճանաչել Նայասպանի

Նանրապեղության Սահմանադրության 18 (1-ին մաս) եւ 19 (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

2. Նայասւրանի Նանրապեղության քաղաքացիական դատարարության օրենսգրքի 233 հոդվածի 4-րդ մասի հետ համակարգային առումով փոխկապակցված՝ Նայասւրանի Նանրապեղության քաղաքացիական դատարարության օրենսգրքի 224 հոդվածի 3-րդ մասի դրույթը՝ նույն անձի կողմից նույն դատական ակտի դեմ մեկից ավելի անգամ վճռաբեկ բողոք բերելու արգելքի մասով ճանաչել Նայասւրանի Նանրապեղության Սահմանադրության 18 (1-ին մաս) հոդվածի պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

3. Նայասւրանի Նանրապեղության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Վ. ՆՈՎՆԱՆՆԻՍՅԱՆ

27 մայիսի 2008 թվականի
ՍԴՈ- 754